

THÔNG TIN

NỘI DUNG CHIẾN LƯỢC HẠT NHÂN MỚI CỦA OBAMA VÀ PHẢN ỨNG CỦA CÁC NƯỚC

Trong bài phát biểu cách đây một năm tại quảng trường Prague (thủ đô Cộng hoà Czech), Tổng thống Obama đã nhấn mạnh đến mối nguy hiểm của hạt nhân trong thế kỷ XXI. Ông cho rằng, để vượt qua được mối đe dọa này, Mỹ sẽ “tìm kiếm hoà bình và an ninh của một thế giới không có vũ khí hạt nhân”. Và để đạt được những tham vọng đó thì cần một khoảng thời gian không ít, thậm chí là sự nghiệp cả đời. Song, việc cắt giảm số lượng vũ khí hạt nhân và giảm vai trò hạt nhân trong chiến lược an ninh quốc gia của Mỹ sẽ là những bước đi đầu tiên.

Ngày 6/4/2010, chính quyền của Tổng thống Barack Obama đã công bố chiến lược hạt nhân mới, hạn chế việc Mỹ sử dụng kho vũ khí hạt nhân của mình, khi bắt đầu một tuần hoạt động ngoại giao hạt nhân tích cực. Bản “Báo cáo đánh giá lại chính sách hạt nhân” (Nuclear Posture Review Report) vừa qua đã tạo ra sự kỳ vọng lớn khi ông đưa ra lời thề vào năm ngoái rằng, sẽ chấm dứt “cách tư duy thời Chiến tranh Lạnh” và tạo ra một tầm nhìn cho một thế giới không có vũ khí hạt nhân. Vậy, một cường quốc về kinh tế, quân sự lớn của thế giới này sẽ cam kết cắt giảm bao nhiêu vũ khí hạt nhân và khả năng sử dụng nó trong những trường hợp nào, cũng như quan điểm của các nước đối với chính sách hạt nhân của chính quyền

Obama ra sao? Sau đây xin tóm lược qua về nội dung “học thuyết hạt nhân” mới và các vấn đề liên quan.

1. Nội dung chính của chính sách hạt nhân mới

Thứ nhất, lần đầu tiên, Mỹ hứa từ bỏ việc sử dụng vũ khí nguyên tử để chống lại các nước không có vũ khí hạt nhân, trái ngược với đe dọa trả đũa hạt nhân trong trường hợp xảy ra một cuộc tấn công sinh học hay hoá học dưới thời Tổng thống G.W. Bush. Đây được coi là sự khác biệt cơ bản nhất so với chiến lược hạt nhân năm 2002. Nhưng, sự thay đổi này được đưa ra với điều kiện, các nước đó phải tuân thủ Hiệp ước không phổ biến hạt nhân (NPT). Lỗ hổng này có nghĩa là các nước có chương trình hạt nhân như Iran và Bắc Triều Tiên sẽ không được bảo vệ.

Thứ hai, Mỹ sẽ không phát triển các đầu đạn hạt nhân mới, từ bỏ mục tiêu thời G.W. Bush nhằm sản xuất bom hạt nhân có khả năng xuyên vào các mục tiêu ngầm, như cơ sở hạt nhân của Iran.

Thứ ba, chiến lược hạt nhân mới kêu gọi tăng cường đầu tư để nâng cấp cơ sở hạ tầng vũ khí của Mỹ, và nhấn mạnh rằng, điều đó “sẽ không chỉ đảm bảo kho hạt nhân của Mỹ, mà còn tạo điều kiện thuận lợi cho việc cắt giảm hạt nhân hơn nữa”. Theo các chuyên gia kiểm soát vũ khí, kho hạt

nhân của Mỹ có khả năng được tiếp tục cắt giảm bằng cách nâng cấp các phòng thí nghiệm vũ khí để loại bỏ các đầu đạn cũ, không hiệu quả.

Thứ tư, Chính quyền Obama cam kết theo đuổi việc kiểm soát vũ khí hơn nữa với Nga, ngoài hiệp ước START-2 mới mà Obama và Tổng thống Nga Dmitry Medvedev đã ký kết tại Praha vào ngày 8/4/2010, hai bên còn thoả thuận sẽ giới hạn số đầu đạn hạt nhân của mỗi bên trong trạng thái sẵn sàng chiến đấu là 1.700-2.200 (Hiệp ước cắt giảm tiềm năng vũ khí tiến công chiến lược có hiệu lực đến 31/12/2012). Trong nội dung báo cáo, Mỹ nhấn mạnh rằng, bất kỳ nỗ lực mới nào cũng sẽ xử lý không chỉ các loại vũ khí chiến lược, mà cả các vũ khí hạt nhân không chiến lược và không được triển khai. Chính quyền Obama cũng cam kết sẽ theo đuổi các cuộc đối thoại cấp cao với Moscow và Bắc Kinh để thúc đẩy sự ổn định và minh bạch.

Thứ năm, báo cáo của Obama không tuyên bố sự răn đe tấn công hạt nhân là mục tiêu duy nhất của kho vũ khí hạt nhân Mỹ và không từ bỏ phương án lựa chọn tấn công trước, như những người ủng hộ kiểm soát vũ khí đã hy vọng. Nhưng chính sách mới đã vạch ra một mục tiêu lâu dài hơn để biến răn đe trở thành mục tiêu duy nhất của vũ khí nguyên tử Mỹ.

Thứ sáu, Mỹ tuyên bố sẽ tăng cường các nỗ lực để giảm vai trò của vũ khí hạt nhân trong chiến lược an ninh quốc gia, trong khi tăng cường khả năng tác chiến của các vũ khí thông thường. (Tuy nhiên, thực tế là hiện tại Mỹ đang sở hữu một kho vũ khí thông thường có giá trị chiến lược bao gồm hàng vạn tên lửa hành trình và bom đạn có độ chính xác cao, được điều khiển bằng vệ tinh, có tầm tiến

công trên phạm vi toàn cầu. Với kho vũ khí này, Mỹ có thể tiến công tàn phá tiềm lực quân sự và tiềm lực kinh tế của bất kỳ đối thủ tiềm tàng nào, kể cả Nga).

Thứ bảy, Chính quyền Obama cam kết, không tiến hành thêm bất kỳ vụ thử hạt nhân mới nào và tìm cách để Quốc hội Mỹ phê chuẩn Hiệp ước cấm thử hạt nhân toàn diện (CTBT). Hiệp ước này đã bị Thượng viện Mỹ bác bỏ trong những năm 1990 và vẫn đang đối mặt với những trở ngại lớn do các nghị sĩ tin rằng hiệp ước này sẽ bị Iran và Bắc Triều Tiên khai thác.

Thứ tám, chiến lược mới còn tăng cường cam kết của Mỹ trong việc bảo vệ các đồng minh trước các cuộc tấn công hạt nhân, điều đó có nghĩa là, Mỹ đang tìm cách mở rộng "chiếc ô" hạt nhân đối với các đồng minh thông qua hệ thống phòng thủ tên lửa (NMD).

Thứ chín, Mỹ sẽ chỉ sử dụng những vũ khí hạt nhân trong các trường hợp đặc biệt để bảo vệ những lợi ích sống còn của Mỹ và các đồng minh.

2. Phản ứng của các nước

Trong nhiều năm qua, Nhật Bản, Australia và New Zealand luôn vận động để huỷ bỏ vũ khí hạt nhân, hành động đó đã làm phức tạp thêm các quan hệ chính trị và an ninh chặt chẽ với Mỹ. Nhưng, với sự chuyển hướng trong chính sách hạt nhân mới của Mỹ, Nhật Bản, Hàn Quốc và một số nước khác đã lên tiếng ca ngợi và bày tỏ tin tưởng Mỹ sẽ bảo đảm được an ninh cho họ - đặc biệt là để đối phó với nước láng giềng có vũ khí hạt nhân Bắc Triều Tiên. Thủ tướng Nhật Bản Yukio Hatoyama nói: "Đây là bước đầu tiên hướng tới một thế giới phi hạt nhân. Ngăn chặn là quan trọng, nhưng cần phải giảm kho hạt nhân."

Chúng tôi đánh giá cao quan điểm của ông Obama”. Chính sách hạt nhân có thể mang lại cho chính phủ thiên tả của ông Hatoyama một cơ hội để kết nối với Tổng thống Obama. Bên cạnh đó, việc Mỹ vẫn giữ nguyên quy định về khả năng đánh đòn phủ đầu khi có mối đe dọa hạt nhân như với Iran và Bắc Triều Tiên; và Mỹ không có ý định từ bỏ kế hoạch bố trí các tên lửa mang đầu đạn hạt nhân trên tàu ngầm và máy bay chiến đấu. Điều này khiến Nhật Bản, Hàn Quốc, các nước đồng minh và cộng đồng quốc tế, nhất là những nước nằm ngay cạnh Bắc Triều Tiên và Iran lo ngại.

Kể từ khi chiến lược hạt nhân mới của Mỹ được công bố, cho đến nay Trung Quốc vẫn chưa có phản ứng gì về chính sách này. Trong chiến lược hạt nhân này, Mỹ muốn sự cam kết của các nước về giảm số lượng đầu đạn hạt nhân, đặc biệt là Trung Quốc. Nhưng, theo Chủ tịch Diễn đàn Thái Bình Dương của Trung tâm Nghiên cứu Chiến lược và Quốc tế, ông Ralph Cossa, các quan chức Trung Quốc đã kín đáo cho biết sẵn sàng thảo luận về việc giảm số đầu đạn hạt nhân “vào thời điểm thích hợp”. Điều này có thể hiểu, chiến lược của Trung Quốc là “chờ đợi” cho đến khi Mỹ cắt giảm số lượng đầu đạn mạnh hơn nữa. Nhiều nhà phân tích cho rằng, hiện tại Trung Quốc đang nắm giữ khoảng vài

trăm đầu đạn hạt nhân và đang phát triển mạnh về quân sự. Đây cũng là điều đáng lo ngại đối với Mỹ.

Theo giới phân tích, chiến lược hạt nhân mới được coi là cách ghi điểm của chính quyền Obama nhằm giành sự ủng hộ của quốc tế cho những biện pháp cứng rắn mà Mỹ đã đưa ra tại Hội nghị cấp cao về giải trừ hạt nhân ngày 12-13/4/2010 tại Washington nhằm vào các quốc gia đối đầu. Đây cũng được đánh giá là một bước chuyển đổi khôn ngoan trong giai đoạn mới, khi các khu vực nổi loạn và các tổ chức khủng bố trở thành mối nguy hiểm hơn nhiều so với các quốc gia mạnh như Nga và Trung Quốc.

Trong nội bộ nước Mỹ cũng có nhiều quan điểm trái ngược từ phía hai đảng (Dân chủ và Cộng hòa). Những người theo khuynh hướng bảo thủ cho rằng, với chính sách mới Mỹ sẽ tự làm mờ nhạt đi vai trò to lớn của mình. Nhiều chính quyền trước đây của Mỹ thường duy trì sử dụng mọi sự lựa chọn “đáp trả nếu bị tấn công” vì vậy, chính sách mới này của chính quyền Obama là quá mềm mỏng. Trong khi đó quan điểm của đảng Dân chủ thì cho rằng, nước Mỹ đang làm gương để hướng tới một thế giới phi hạt nhân.

Bảng số liệu dưới đây chỉ là một trong những ước tính về đầu đạn hạt nhân của một số quốc gia vào năm 2004:

	Tên nước	Số lượng đầu đạn hạt nhân
Các nước thành viên NPT	Nga	8.500 (+11.000 dự trữ)
	Mỹ	7.000 (+ 3.000 dự trữ)
	Trung Quốc	420
	Pháp	350
	Anh	200
Các nước không thuộc thành viên NPT	Israel	75-200
	Ấn Độ	45-95
	Pakistan	30-50

Nguồn: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/4504737.stm>

Số liệu trên chỉ phản ánh sự ước tính theo công bố của các nước, song thực tế số lượng đầu đạn hạt nhân mà các nước đang nắm giữ có thể lớn hơn nhiều. Trong Hiệp ước Xô - Mỹ về cắt giảm vũ khí chiến lược giai đoạn 1 (START-1) ký kết vào tháng 7/1991 tại Budapest, 5 tháng trước khi Liên Xô tan rã, Mỹ và Liên Xô được duy trì 1.600 phương tiện mang vũ khí hạt nhân. Trong vòng 7 năm, Liên Xô và Mỹ phải cắt giảm xuống còn không quá 6.000 đầu đạn hạt nhân. Cho đến nay, Nga và Mỹ vẫn là hai quốc gia đứng đầu về số lượng đầu đạn hạt nhân, vì vậy việc đạt được thoả thuận của Hiệp ước chiến lược giai đoạn 2 (START-2) Nga - Mỹ vừa qua đã được thế giới ghi nhận trong nỗ lực kiến tạo một thế giới phi hạt nhân. Cụ thể, Mỹ

cắt giảm từ 1.188 phương tiện xuống còn 800 phương tiện. Nga cắt giảm từ 809 xuống còn 800; Số đầu đạn hạt nhân được Mỹ cắt giảm từ 5.916 xuống còn 1.550. Tương ứng, Nga cắt giảm từ 3.897 xuống còn 1.550.

3. Kết luận

Như vậy, quan sát thái độ của các nước trước tuyên bố chiến lược hạt nhân mới của ông Obama cho thấy, đại đa số các nước và cộng đồng quốc tế hoan nghênh và dần lạc quan về tương lai của một thế giới phi hạt nhân hay ít nhất là một thế giới đang giảm dần sự đe dọa từ vũ khí hạt nhân ■

Nguyễn Thuỳ Dương Tổng hợp

ĐỊA BÀN HOẠT ĐỘNG MỚI CỦA AL-QAEDA

Kể từ sau vụ khủng bố bất thành trên chiếc máy bay của Mỹ từ Yemen tới Detroit vào dịp Noel năm 2009, do một thanh niên người Nigeria thực hiện, Yemen được thế giới nhắc đến nhiều hơn với tiêu điểm của chiến dịch chống khủng bố quốc tế của phương Tây. Đất nước này đang được coi là mặt trận chống khủng bố thứ tư của Mỹ, xếp sau Iraq, Afghanistan và Pakistan.

Vùng đất thuận lợi

Yemen là quốc gia nhỏ với diện tích 527.970 km² và khoảng 23 triệu dân. Cộng đồng dân cư Yemen bao gồm người Hồi giáo dòng Sunni (chiếm 55%) và dòng Shiite (chiếm 42%) cùng

một số cộng đồng tôn giáo khác như Thiên chúa, Hindu và Do Thái. Nguồn tài nguyên chính là dầu lửa với mức tiêu thụ năng lượng là 184 kg dầu/người. Tỷ lệ GDP bình quân đầu người là 751 USD. Cùng với tỷ lệ mù chữ khá lớn khoảng 47,7%, thì Yemen là một quốc gia chậm phát triển và nước này không có bất kỳ một thế mạnh về kinh tế nào.

Tuy nhiên, Yemen lại có một lợi thế đặc biệt quan trọng về địa lý do nằm ở bên sườn phía Nam của Saudi Arabia, là vùng đất nối liền các bờ biển liên kề của vịnh Persique với các nước Arab. Đối với lực lượng khủng bố Al-Qaeda, thì vị trí địa lý của Yemen rất thuận lợi cho việc di chuyển. Thêm vào đó,